Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — ЧИСЛО 122. ДЖЕРЗИ СІТІ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 26-го МАЯ, 1921. — VOL. XXIX. — No. 122. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, MAY 26, 1921. — THREE CENTS

Сенат знов за великою фльотою.

НЕ ХОЧЕ ЗНИЖИТИ СИЛУ МОРЯКІВ НА 100,000 МУЖА.

ВАШІНГТОН, 24. мая. — Сенат відмовився знижити силу моряків на американській воєнній фльоті зі 120.000 на 100.000 мужа, як се пропонував комітет палати послів для фльоти. Проти зниження голосувало велике число сенаторів без огляду на партійну приналежність.

ПРОКУРАТОРІЯ КАЖЕ, ЩО МУНЕЙОВИ ЗРОБЛЕНО КРИВДУ.

САН ФРАНЦИСКО, Каліфорнія, 24. мая .— Милтон Юрен, заступник дистрик аторнея (прокуратора), видав комунікат, що на його думку Томі Дж. Мунейови зроблено кривду, коли його засуджено за вибух бомби підчас патріотичної паради в 1916. році; прокуратор каже, що він предложить незадовго докази губернаторови стейту, які примусять його зробити щось в тій справі.

НОВИЙ ПОЖАР В СТРАЙКОВІМ ОКРУЗІ В МІНГО.

ВІЛІЄМСОН, Вест Верджінія, 24. мая. — Цілий день проминув знов спокійно. Лише один случай, який вяжуть зі страйком, закаллутив мир в околиці. Коло майни, належачої до компанії Лін Ковл енд Ковк Ко., а положеної недалеко від Матеван, погорів компанійчний склеп та почта.

Як копальні других компаній, так і ся копальня не робила від початку страйку. На компанійчну землю просто ніхто не приходив.

ОБЖАЛОВУЮТЬ ВЛАСТИТЕЛІВ КОПАЛЕНЬ ЗА ВИКЛИКУВАННЄ НЕПОКОЇВ.

ВАШІНГТОН, 24. мая. — Сенатор Джонсон з Каліфорнії вніс в сенаті резолюцію за розслідженнєм ситуації в страйковім окрузі в Кентакі та Вест Верджінії.

Перший раз резолюцію вніс сенатор Джансон ще 6. лютого, але попередний конгрес нічого в тій справі не зробив. Тепер Джансон відбув ряд конференцій з провідниками робітничих юнії і після того вніс її знов. Перша резолюція внесена була на основі приватних слідств, які в страйковім окрузі поробило кількох сенаторів.

Резолюція вказує наперед на те, що від довшого часу в певних округах Вест Верджінії та Кентакі існує великий неспокій, котрому товаришить нищеннє власности, ба навіть кровопролитє. Вона далі вказує на те, що такі непорядки становлять поважну загрозу для належитого ведення правління, для загального добробуту та безпеченства народа в тій території. Тому резолюція домагається докладного та повного слідства над умовами в углевих округах Вест Верджінії та Кентакі; винайдення причин недавних вибухів; та загального прослідження причин, які довели до таких умов.

Резолюцію відослано до сенатового комітету для вихования і праці.

„ОВЕРТАЙМ" ЗДЕРЖУЄ ПОЛАГОДУ МОРЯЦЬКОГО СТРАЙКУ.

ВАШІНГТОН, 24. мая. — Секретар (міністер) праці Дейвис знов пробував покінчити страйк моряків. За його намовою моряки згодилися уже приняти 15-процентову знижку робітничої заплати, але зажадали за те заплати за овертайм та контракту на рік.

Однак властителі відкинули пропозицію моряків та секретаря праці, заявляючи, що приняттє заплати за овертайм з їх сторони значилоби тільки, що уневажненнє знижки. На їх думку, приняттє заплати за овертайм малоби лише такий наслідок, що моряки підчас звичайної шихти не працювалиби як слід, щоби лишити роботу на овертайм і дістати спеціяльну заплату; через те обслуга американських кораблів коштувалаб богато більше, як коштує обслуга чужих кораблів, і тому американські корабельні фірми не моглиб видержати конкуренції з чужими.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕНАТОР ПОЇХАВ ДО РОСІЇ РОЗСЛІДЖУВАТИ ПОЛОЖЕННЄ.

НЮ ЙОРК, 24. мая. — На кораблі „Аквітанія", що відплив нині з сего порту до Англії, поплив також американський сенатор Джозеф І. Франс з Меріленд, котрий їде до Росії, щоби на місці розслідити положенє і стан совєтської Росії. Він каже, що він уже поробив відповідні зарядження з совєтськими представителями в Англії та що він дістанеться до Росії правдоподібно через Ригу або Лібаву. Він задумує побачитися з большевицькими лідерами в Росії і поза границями її. Каже він, що справа розслідження умов не має нічого спільного з його поглядами; він може бути проти совєтського режіму, але рівночасно бути за зносинами з большевицьким урядом.

ПЯТЬОХ ЛЮДИЙ В БІЛИЙ ДЕНЬ ОБРАБУВАЛО БАНК.

НЮКЕСЕЛ, Пенсилвенія, 24. мая. — Нині пополудни 5 людий обрабували Юніон Нешенел Бенк на яких 40.000 долярів.

Рабунок відбувся в білий день, коли вулицями міста переходило велике число людий. Перед банком задержався автомобіль з 5 людьми. Один з них лишився на автомобілі, задержуючи всіх прохожих револьвером. Другі наперед напали на переходячого полісмена і загнали його до поблизької крамниці з мясом, приказуючи йому лишитися там, поки вони не скінчуть роботи, та загрожуючи йому, що сидячий в автомобілі бандит забе його, як лише рушиться. Опісля увійшли до банку. Трох з них, з виставленими револьверами, держало усю банкову службу і костумерів з піднятими в гору руками, а один перескочив через барієру і згорнув всі гроші в мішок. Опісля всі вийшли з банку, всіли на авто і пропали без сліду.

ПРЕЗИДЕНТ РОЗПЛАКАВСЯ ПІДЧАС ПРОМОВИ.

НЮ ЙОРК, 23. мая. — Промовляючи у військовій пристани в Бруклині над трумнами 5,112 американських жовнірів, привезених з побоєвищ у Франції, президент Гардинг розплакався. Президент зложив вінець на трумну Джосефа Гайтона, першого американського жовніра, що погиб на фронті.

УХВАЛИЛИ ЗАКОН ПРО ОХОРОННЕ МИТО.

ВАШІНГТОН, 23. мая. — Палата послів приняла нині закон про охоронне мито, котрий принято передтим на конференції представителів обох палат американського конгресу.

Проти закона голосували демократи, котрі від самого початку противилися сьому законови. Противники охоронного мита вказували на те, що Америка своїм охоронним законом доведе другі краї до того, що й вони собі поухвалюють охоронні мита на американські товари. Наперед се зробить Канада, потім републики полудневої Америки, а наконець декотрі европейські держави.

СПОКІЙ НА СТРАЙКОВІМ ТЕРЕНІ В ОЛБАНІ.

ОЛБАНІ, 23. мая. — Хоч по місті ходили учора чутки, що по полудни хтось має напасти на стейтову міліцію, котра приїхала сюди удержувати лад підчас страйку, цілий день минув спокійно. Військо ходило по місті цілий день і приказувало людям не задержуватися на місци.

Рівночасно поліція арештувала шоферів „джітні", які ведуть конкуренцію стріткаровій компанії, і відбирала їм лайсенси.

ЖИЄ З КАРКОМ ЗЛОМАНИМ В ЧОТИРОХ МІСЦЯХ.

До одного лікаря в Болтимор зголосився Мурин Едвард Лендрі, домагаючися оглянення свого карку, котрий болів його ще від упадку на одних кінських перегонах кілька днів передтим. Лікар оглянув його але для більшої певности казав йому піти до другого лікаря, котрого спеціяльністю є оглядати внутрішні нарушення при помочи лучів Рентгена. Якеж було здивованнє того другого лікаря, коли показалося, що карк Мурина був переломаний в чотирох місцях. До тепер лікарі думали, що чоловік не може пережити навіть одного переломання. Лендрі зараз забрали до шпиталю, де його обліпили від пояса до уст гіпсом, в якім стані він буде мусів остати найменче цілий місяць.

ШЕРИФ ГРАВ В КАРТИ З ВЯЗНЯМИ.

Нюйорська стейтова вязнична комісія розслідкує тепер умови, пануючі в окружній вязниці Ренселер Джейл в Трой. Один з вязнів зізнав, що шериф, випускаючи другого вязня на волю по відсидженню кари, дав йому свій чек на 50 долярів, котрі вязень виграв від шерифа, граючи з шерифом повкера. Шерифа обжаловують також, що він заряджував вязницею дуже недбало і самовільно, що брав вязнів зі собою на прогульки в авто, позволяв на гри в карти в казнях і не противився сьому, навіть як вязничний сторож доніс йому про се.

СТРАШНИЙ ВИБУХ ДОМАШНОЇ ГОРАЛЬНІ.

В полудневім Бруклині вибухла домашна горальня, яку двох Італійців удержувало на другім поверсі одного дому на Третій Евені. В хвили вибуху в мешканню Тоні Маскареллі, котрий був властителем горальні, був Манастелло Маско, котрий, як каже поліція, приходив усе до дому Тоні Маскареллі помагати йому варити горівку. Вибух горівки був такий сильний, що він відкинув обох дестиляторів на кілька стіп. Сильно потовчені, покраяні літаючим склом, лежали вони під стіною в горіючій оджі, як поліція прийшла до їх дому ратувати. Їх комната в кілька секунд перемінилася в руїну. Вибух потряс цілим домом та сусідними домами, розбуджуючи зі сну сотки людий. Горюча горівка, а було її кількасот ґальонів, обхопила скоро цілий дім, виставляючи на небезпеку попарення і згорення богато людий. Один чоловік, утікаючи перед пожаром, скочив через отвір для світла в домі і побився дуже тяжко. Одну женщину і її трое малих дітий заскочила полумінь так, що вони усі певно булиб погоріли живцем, якби не моряки, що наспіли з поблизької пристани американської фльоти і ви ратували замкнену в горючім домі родину. Обох властителів горальні відставлено до шпиталя, де однак лікарі не ворожать їм виздоровлення. Якби виздоровіли, то їх поставлять на суд не лише за нарушеннє закона проти горівки, але й за виставленнє людий на небезпеку втрати життя.

Показується, що не лише небезпечно самому уживати самогонки, та варити її, але небезпечно також мешкати в хаті, в якій хтонебудь удержує горальню.

ПОЖАР КОРАБЛЯ НА ВОДІ.

Переїзджаюча моторова лодка на ріці Гудсоні запалила велику калюжу нафти, що зібралася на воді коло 96-ої вулиці. В одну мить пожар розніся по воді і досягнув корабель „Граніт Стейт", що належить до американської фльоти і служить як корабель вправ. За кілька хвилин полумінь досягла аж понад сталеву долішну частину та заняла горішну його часть, збудовану з дерева. Насичена нафтою полумінь досягла потім доку, загрожуючи фльотним баракам, стейтовій школі мореплавства, та кораблеви „Нюпорт", стоячому там на якорі. Моряки з великим напруженнєм сил відопняли корабель та витягнули його на середину ріки. Зате корабель „Греніт Стейт" погорів; шкоду обчисляють на чверть міліона долярів.

Причиною пожару має бути проточина в нафтовім кораблі, що належить до Стендарт Ойл Ко.

ФАБРИКА ПАПЕРОВИХ „ГРОШИЙ" В РОСІЇ.

Московський совєтський уряд друкує 7 міліярдів рублів, котрі однак не вистарчають на покриттє всіх видатків. Гроші друкують в Москві, Петрограді і Харкові, де випускають банкноти по 10.000, 20.000 і 25.000 рублів. Дрібнійші гроші не мають вартости. Совєтський уряд друкує також масами царські 500-рублівки, котрі вивозять заграницю. За тисяч царських рублів в Росії платять від сто тисяч до 250 тисяч рублів совєтських.

ПАН КОРФАНТИ ПЕРЕТИНАЄ ТЕЛЕГРАФІЧНІ ДРОТИ.

БЕРЛІН, 24. мая. — Пан Корфанти зачав перетинати на Шлеску телеграфічні дроти, як каже, і страху, аби шлеські міста не дізналися про успіхи німецьких жовнірів в боротьбі проти Поляків.

ПОЛЯКИ ВЖЕ ЗАЧИНАЮТЬ АРЕШТУВАТИ І ЛЮДИЙ ВИННИХ.

Польського „бурмістрша" міста Городка, в Східній Галичині, комісара де Бутона, арештовано за всілякі шахрайства і надужиття своєї власти, а з ним посаджено до вязниці і його спільника Ейхнера. Бурмістрови грозить кара смерти.

ПОЛЬСЬКІ ЖОВНІРИ В НАПАДЕНІЙ ГАЛИЧИНІ ОБКРАДАЮТЬ ЛЮДИЙ В БІЛИЙ ДЕНЬ.

Дівчина із села Терхняковець, повіт Борщів, Магда Кліщ накупила з другими людьми того села в Чорткові полотна і сукна на вбрання для цілої родини і прийшла на зелізничу стацію, щоб їхати додому. Коли надійшов поїзд, між людьми счинилась метушня серед котої один польський жовнір видер дівчині кошик з товарами і втік. Дівчина в плач; інші жовнірі почали її з кпинами успокоювати, мовлячи, щоб дала їм свою адресу, а вони кошик найдуть і їй почтою відішлють. Окрадена дівчина поїхала з нічим додому і має тепер научку, перед ким треба пильнуватись.

ЯКЕ ЇХАЛО, ТАКЕ ЗДИБАЛО.

У Варшаві арештовано начальника уряду боротьби з лихвою, А. Лісовського. Показалося, що замість боротися з лихвою, пан Лісовський самий управляв лихву.

РОБІТНИКИ НЕ ПІДТРИМУЮТЬ.

В своїй безпорадности задавити збройною силою повстання на Україні, большевики звернулись за допомогою до зелізничників.

Як подає „Правда" ч. 56, в головних майстернях Одеського вузла було скликано загальні збори робітників і урядовців.

На зборах відповідальні члени комуністичної партії розпиналися за те, щоби робітники одеського вузла стали на оборону совітського устрою й звернулися з закликами до всього робітництва України, щоби вони допомогли вимести ті „бандитські маси", які що далі, то більше поширюються.

Про успіх заходів большевиків свідчить замітка в другому числі „Правди" де тим же робітникам зелізниць закидається саботаж і бездіяльність.

НОВІ ГРОШІ НА УГОРЩИНІ.

Угорський уряд рішив позбутися зовсім австрійських грошій, виданих австро-угорським банком, і вводить нову валюту угорську, подібну до франкової. Дотеперішні банкноти будуть виміняні, спершу нарівні з новими, а через місяць вимина буде получена зі значним потрученнєм.

МАДЯРСЬКИЙ КАРТЯР.

Віденський суд засудив недавно бувшого угорського наджупана Щемше на місяць вязниці і 200 тисяч корон кари за газардову гру в карти. Він виграв одної ночі від промисловця Ледерера 22 міліони корон, тож може 200 тисяч корон

Бурливий день у французькому парляменті.

ПРЕМІЄР БРІЯН ВИГОЛОСИВ СЕРЕД БУРІ ПРОТЕСТІВ ПІВТРЕТЯГОДИННУ ПРОМОВУ ПРО ВІДНОСИНИ З НІМЕЧЧИНОЮ, СПРАВУ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСКА І АЛІЯНТСЬКИЙ СОЮЗ.

ПАРИЖ, 24. мая. — Французький премієр Бріян виголосив сьогодня сполудня в парлямент півтретягодинну промову про теперішнє політичне положеннє.

Його промова була найбільше умиркована у відношенню до Німеччини, яку від часу зачатку світової війни чув французький парлямент.

Націоналістична фракція парляменту була відразу ворожо настроєна проти премієра Бріяна, особливо ізза того, що він згодився на зменьшеннє німецького відшкодування для Франції, а коли він сказав, що нове німецьке правительство виявило добру волю сповнити домагання аліянтів, на лавках націоналістів счинилась така буря, якої французький парлямент не памятає.

Одначе Бріян не дав себе вивести з рівноваги. Він вдарив кілька разів кулаком в стіл і далі спокійно і холоднокровно але сильним піднесеним голосом говорив в сторону невдоволених:

— Поки я є при кермі корабля, я його не поведу на скелі!

Далі казав, що іншу політику може вести хто інший, а не він, даючи невдоволеним до зрозуміння, що він не дбає, чи дістане заяву довіря від парляменту чи ні, але від свого становища не відступить.

Потім говорив про шлеське питаннє, пригадуючи, що мирова конференція у Версалі була признала спершу Горішній Шлеск Полякам, але коли Німці спротивилися сьому, британський премієр Лльойд Джордж зажадав, щоби там наперед відбувся плебісціт і мирова конференція згодилась на се. Вчасі плебісціту більшість голосів дістали Німці, а коли відтак раджено над подїлом Шлеска між Німеччину і Польщу, то не було згоди між аліянтами. Британці й Італійці хотіли признати Німцям 60% тої части Шлеска, де є більшість Поляків, але Французи сьому спротивились. Премієр гадає, що через те, що там де є більшість Поляків, є земські богатства, голоси Поляків не повинні ще через те тратити свого значіння. Одначе, додав Бріян, Франція також ніколи не мала на гадці віддати Полякам німецької землі.

Говорячи про військову акцію проти Німеччини над Реном, він сказав, що горячі голови хотіли, аби він післав війська в углеву долину Рур і се було-б йому дало славу серед горячих голов, якби він був тріюмфально вертався з Рур до Парижа, але він такої слави ніколи не шукав.

Вкінці говорив про згоду серед аліятів, за якою він все був, є, і буде. Вказав на те, що Франція осягнула побіду при помочі Англії, Америки і других приятелів, яких вона не покине, поки він буде при кермі держави. Аліянтський союз є сильний, тимбільше, що тепер з аліянтами співдлає Америка.

„Мої останні слова, кінчив Бріян, є, що в теперішній кризі жаден нарід не може поступати сам один на власну руку!"

НІМЕЧЧИНА ЗАЧАЛА СУДИТИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНЦІВ.

ПАРИЖ, 23. мая. — Німеччина приступила до виконання другого домагання аліянтів, яке вони їй представили в лондонському ультиматі дня 5. с. м., умеино до судження воєнних злочинців.

Доносить про се депеша з Ляйпціґа, яка подає, що високий суд, який Німеччина зорганізувала для розправ, вимаганих аліянтами, зачав уже розправи, поставивши перед суд бувшого німецького офіцира Гайне. Йому закидають погане трактованнє воєнних бранців в таборі Герне, у Вестфалії.

БРИТІЙСЬКІ ВІЙСКА ІДУТЬ НА ШЛЕСК.

ЛОНДОН, 24. мая. — Остен Чемберлейн, правительственний представник в англійському парляменті (палаті громад) заявив, що видано приказ, аби 4 батальони британського війська відмашерувало знад Рену на Горішній Шлеск.

ДОМАГАННЯ АЛІЯНТІВ ДО ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ.

ЛОНДОН, 24. мая. — Посли трох аліянтських держав предложили польському урядови домагання в справі польського наїзду на Горішній Шлеск.

РАДЯТЬ ПЕРЕНЕСТИ ОСІДОК ЛІГИ НАРОДІВ З ЖЕНЕВИ ДО БІЛЬШОГО МІСТА.

ПАРИЖ, 24. мая. — Через трудности готелеві і комунікаційні знова виринає питаннє перенесення осідку Ліги Народів до одного з великих европейських міст. Підносять гадку, що вже сеї осени в часі другої сесії Збору Ліги Народів годі буде в Женеві помістити всі делегації і тому пропонують, щоби перенесенне приокорити і вибрати і вибрати інший постійний осідок Ліги Народів у більшому місті.

АНГЛІЯ, ЯПОНІЯ І АМЕРИКА.

ЛОНДОН, 23. мая. — Премієр Союза Полудневої Африки, генерал Джан Крістіян Смутс, проголосив свою заяву, що він є за відновою англійсько-японського договору, але під умовою, що в сьому договорі буде стверджено, що через його віднову американські інтереси не потерплять жадної шкоди.

Англійська преса привитала його заяву дуже прихильно. Дневник „Дейлі Нюз" пише, що відновлення умова повинна так бути уложена, аби в Америці були з неї вдоволені.

Таксамо пишуть „Дейлі Телеграф", „Дейлі Кроніккл" і інші.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 ценітв.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Під ярмом ляцького наїзника.

Зі Львова доносять:

В слідчій вязниці у Львові находиться селянин Іван Дума із села Русин, сокальського повіта, котрого арештовано перед двома роками за те, що „хотів будувати Україну". Арештованого побито тяжко (м. і. побив його поручник Антоні Врубель аж до втрати притомности) і тягано по тюрмах у Варяжі, Грубешові, Домбю. Відтак поставлено його під полевий суд у Львові, який засудив його за „державну зраду" на кару смерти. Засуду не виконано, бо прийшло „помилуванне". Арештований сидить досі в тюрмі і не може діждатись ні ревізії процесу ні звільнення.

Се одна з многих подій українського страдання під ярмом ляцького наїзника, а таких подій тисячі і сотки тисяч. Лише про них мовчиться не так у нас, як перед усім цивілізованим світом.

Хочуть накивати пятами.

Вчора донесла нюйорська ґазета „Трибюн" лист свого берлінського кореспондента, що в його руки попали документи, які вказують, що большевицькі лідери збираються утікати з Росії.

Як виходить зі сих документів, вся большевицька машинерія має находитися в передсмертних судорогах. Лідери уже пересилають великі суми гроша за границю. Вони вже навіть постановили, куди котрий має утікати: Отже великі риби до Ревалю, а малі на Сибір та в британську Індію.

Віденська українська газета „Воля" в числі за перший тиждень мая подає враження людий, що прибули недавно з України. Межи иничим всі подорожні підчеркують, що від послідного повстання в Кронштадті, большевицька влада стратила богато на повазі. Большевики уже самі починають тратити віру в своє існуванне. Один з видних київських комісарів мав заявити одному подорожному в інтимній розмові таке:

„Наш опит (наша проба) в Росії не вдався. Ми вже знаємо тепер, що у влади нам не втриматися. Раніше, чи пізніше, — ми мусимо піти. Основна наша мета тепер — віддалити сей термін, як можна далі — се нам потрібно для того, щоби була змога переправити за кордон всі вартости та золото."

На се саме вказувалоб те, що по ріжних закутинах світа большевики перестали підпомагати грішми свої органи. Просто заводять ощадности на кождім кроці. Видно, що фондів будуть потребували самі.

Президент про правліннє та народ.

Підчас свого побуту в Ню Йорку в послідний понеділок президент Гардинг виголосив промову перед Американською Академією Політичних Наук. В ній президент звернув увагу на кілька справ, які варта затямити кождому.

Говорячи про обовязки уряду, він сказав, що головним обовязком уряду являється давати як найбільше прислуг народови за як найменчі кошта. Він далі вказував на те, що в приватним бизнесі конкуренція межи предприємцями примушує їх давати як найкращу службу за як найменчу ціну. Конкуренція в приватним бизнесі являється запевненнєм, що служба буде виконана як слід та кошт і ціна буде почислена справедливо. Бизнес уряду ріжниться від приватного бизнесу передовсім тим, що уряд не признає свобідної конкуренції в своїй діяльності; що уряд робить, се він робить самий, і ніхто не може з ним конкурувати. Через те бизнес уряду є богато труднійший від приватного бизнесу. Уряд, не знаючий конкуренції, щоби провадити як слід свою роботу для народа, повинен добровільно придержуватися в своїм поступованню тих засад, які показалися найкращими ґарантіями успіху в приватнім бизнесі.

В иньчім місци президент Гардинг не щадив острих слів на адресу тих, що не хочуть брати участи в політиці. Він говорив:

„Є люди, які держуться далеко від політики, кажучи, що політика не чиста і принадлижа справа. Я на се скажу, що, як вона нечиста, то се ваш обовязок зробити її чистою. Я хочу остерегти вас тепер, що ніодин народний уряд не може удержатися, коли люди, найбільше чуткі на загальне добро народа, не хочуть до нього мішатися.

„Я кажу, що людина, яка у війні втікає перед обовязком служби військової, не є такий великий шкідник суспільности, як той, що ухиляється від участи в політиці."

ПРОТЕСТИ КАНАДІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

В перших днях сього місяця вислали українські орґанізації з Виннипеґу, Манитоба, Канада, протести проти польської окупації Української Східної Галичини, до аліянтської Найвисшої Ради на адресу британського премієра, Давида Ллойда Джорджа.

Ті протести звучать:

I.

Український Католицький Політичний Клюб у Виннипеґу вислав до аліянтської Найвисшої Ради телеґраму отсього змісту:

Аліянтська Найвисша Рада,
Премієр Ллойд Джордж,
Лондон, Анґлія.

Український Католицький Політичний Клюб в імени Українців, вірних горожан Канади, походячих зі Східної Галичини, апелює до Вас, щоби закінчено звірську польську окупацію Української Східної Галичини і дано поміч українському населенню Східної Галичини утворити свою независиму державу під властю Української Національної Ради, законно утвореного виборного правительства, на чолі котрого стоїть Др. Евген Петрушевич.

Павло Я. Барицький, през.;
Н. Яцик, секретар.

II.

Запомогове братство св. о. Николая у Виннипеґу вислало до аліянтської Найвисшої Ради таку телеґраму:

Аліянтська Найвисша Рада,
Премієр Ллойд Джордж,
Лондон, Анґлія.

Підписане Товариство, яке складається з вірних підданих Його Величества, льояльних горожан Канади, походячих зі Східної Галичини, котрі користають з британської свободи і вміють цінити її добродійства, і котрих серця кровавляться над недолею своїх рідних, що ожидають помочі в їх визвольних змаганнях від британського прапора, що всім несе справедливість, — апелює до Вашого почування в імени справедливости, положити конець польським насильствам у Східній Галичині і помогти населенню здобути свою независимість.

ЗАПОМОГОВЕ БРАТСТВО СВ. О. НИКОЛАЯ У ВИННИПЕҐУ:

Іван Завідовський, предс.;
В. Саган, секретар.

II.

Товариство „Бандурист" у Виннипеґу вислало таку телеґраму до аліянтської Найвисшої Ради:

Аліянтська Найвисша Рада,
Премієр Ллойд Джордж,
Лондон, Анґлія.

Члени товариства „Бандурист", вірні горожани Канади, походячі зі Східної Галичини, в котрій польський наїзник переслідує український нарід, просять Ваше Правительство ратувати їх рідних від польських знущань і помогти їм дістати свою независимість.

І. Барилюк, предсідатель;
П. Драль, секретар.

ПАРТІЙНИЙ СУД НАД ВИНОВНИКАМИ ВІДЕНСЬКОЇ ЗРАДИ.

З кругів партії самостійників-соціялістів (С. С.), давнійшої української народньої партії (У. Н. П.) одержала редакція львівського дневника „Український Вістник" слідуюче письмо:

В звязку з останніми подіями на віденському ґрунті, викликаними самочинним виступом ген. Грекова, О. Андрієвського, О. Макаренка і М. Кривецького, спільна нарада філії Центрального Комітету партії самостійників-соціялістів (У. Н. П.), фракції С. С. в Раді Республіки, представників камінецької, тарнівської, варшавської та ченстохівської філії партії С. С., приняла слідуючі постанови, які доводить до публичного відома:

I. Зібранне стверджує, що:

а) Згідно з постановою директорії з місяця лютого 1919. р. у місті Винниці, О. Андрієвський перестав бути членом партії С. С. і до сього часу членом партії не лічиться;

б) Ген. Греков до партії С. С. ніколи не належав і не належить;

в) Голова філії Центрального Комітету партії С. С. д-р Іван Липа ніколи не був запрошуваний кимбудь в склад директорії, не мав та не має ніякого відношення до сих самочинних виступів.

II. Зібранне вважає, що члени Центрального Комітету партії С. С. (У. Н. П.) О. Макаренко та Михайло Кривецький, своїми самочинними виступами **нарушили гідність партії та її державну ідеольоґію.**

III. Зогляду на се, зібранне находить необхідним завішенне їх в політично-партійних правах і взиває О. Макаренка та М. Кривецького представити негайно на розгляд партійної конференції виправдуючі їх документи в сій справі або скласти свої партійні уповноваження.

IV. Зібранне ухвалює, що:

а) Центральний Комітет партії С. С. (У. Н. П.) переноситься з Відня до місця осідку Уряду У. Н. Р.;

б) Функції Центрального Комітету відновлює група Центрального Комітету, яка увесь час мала більшість членів Центрального Комітету і несла правно функції Центрального Комітету партії, а тільки з тактичних умов передала репрезентацію віденській ґрупі.

Партія Самостійників Соціялістів (У. Н. П.).

Голова зібрання **М. Білинський.**

Тарнів, 28. квітня, 1921.

ДОПИСІ.

PATERSON, N. J.

Слідуючі патерсонські Українці зложили жертви на поміч рідному краєви: В. Григорчук, Ф. Пашковський, Д. Буждиган, П. Ничка, І. Ількович, Т. Гайда, П. Похмурський, П. Гвоздецький, І. Луб і О. Мицан по **$5.00**; Т. Онуцький, Ю. Дубінський, А. Пищун, М. Яблонський, Ф. Телевяк, П. Криловський, М. Сас, М. Ющишин, Г. Кіділ, В. Масляник і В. Савчук по **$2.00**; П. Махомета **$1.50**; І. Гема, С. Винярський, С. Бачинський, О. Бабій, І. Олійник, Ф. Плішка, П. Фединкевич, А. Сай, І. Бораковський, С. Атаманець, М. Похмурський, А. Рудакевич, О. Баран, А. Тиральська, К. Гаврилюк, А. Сайдак, С. Стайн, Л. Васювич, О. Жугаєвич, Н. Шикітка, М. Коріковський, І. Миленький, М. Городицький і П. Шарба по **$1.00**; П. Дацків, В. Матійчук, Г. Мовчан, С. Сарафин, В. Кобилка, Т. Ласала, П. Сенюс, С. Сенюс, А. Чуба, М. Кміта, Д. Жугаєвич і П. Масляник по 50 цнт. — Разом **$103.50.** Розхід: $2.95 трамваї, $1.00 пересилка гроший, 30 цнт. два реґістровані листи. $100 (сто долярів) вислано до Львова до Земельного Банку Гіпотечного на сироти і вдови (число дрефту 1800872).

Всім жертводавцям складається сердечну подяку за те, що зложили з охотою свої жертви, аби повтирати слези тих нещасних вдів і сиріт, котрі до нас руки протягають і просять о кавалок хліба. Нехай Вам, Родимці, буде честь і слава, що не забуваєте про матір Україну і її нещасних дітей, котрих нині вороги з їх рідної хати проганяють і обдирають з їх власного майна. Ми тут не впадаймо на дусі, а складаймо лепти і не даймо ликувати нашим ворогам. Вони на короткий час можуть закувати тіло, але не закують нашої живої душі ніколи, ніколи!

ЗА КОМІТЕТ:
Василь Григорчук, предс.

OLEAN, N. Y.

Українці в Олієн, Н. Й., зложили отсі жертви на Рідну Школу в Галичині: І. Кубарик **$1.90**; М. Сеник, С. Луцишин і І. Скробач (мол). по **$1.50**; Г. Підскальний **$1.45**; М. Луцишин **$1.25**; Г. Ткачик **$1.20**; І. Базів, Н. Мельник, І. Скробач (старший), П. Пилипів, І. Підскальний, Д. Сват, Ф. Челядин, Д. Мішанець і І. Кліщ (шв.) по **$1.00**; А. Непорадний, І. Стецків, В. Королишин, О. Голод, Н. Леськів, О. Іванців, І. Мацкула і Г. Полозяк по 50 цнт.; С. Андрусишин 20 цнт. — Разом **$23.50.**

Колектували сі гроші Іван Кубарик і Іван Скробач. На адресу Земельного Банку Гіпотечного у Львові через Амерікен Експрес (число посвідки 7953573) вислано дня 20. мая 1921 р. $22.50, а $1.00 заплачено за пересилку.

Іван Кубарик.

ПЕТРО КРАПОТКІН.

Телеґраф приніс відомість про смерть Петра Крапоткіна. В його особі зійшов зі світа один з найбільших ідеалістів 19. століття. Обставини, в яких він помер, ще яркійше зазначують той тернистий шлях, яким ішов ціле життя сей ідеаліст.

Імя Крапоткіна відоме в цілім культурнім світі. Се одно з імен, які значать собою розвиток людської думки. Його імя звязане з розвитком людської думки про потребу ліпшого суспільного ладу, зі змаганням людської думки до суспільного ідеалу. Тою наукою про суспільний лад, яку проповідував Крапоткін ціле життя, є **анархізм;** тим ідеалом, до якого на його думку повинна йти і справді йде людськість, є **анархія.**

Крапоткін був не тільки теоретиком анархізму. Він був також ученим природознавцем і істориком. Теорію анархізму він опирав на знанню природи й історії.

З поміж його цінних праць в области природознавства тут треба згадати працю п. н. „Взаїмна поміч у розвитку". Тут він виказує, що в природі як з одного боку між окремими ґрупами сотворінь панує боротьба за істнування, так з другого боку в тій самій ґрупі панує взаїмна поміч у розвитку. Сій взаїмній помочи завдячують істнуваннє й розвиток усі істоти, почавши від найнизших і скінчивши на людях. Тому власне на його думку можлива анархія, стан без власти, що людській природі є властива взаїмна поміч; те, що ми часто приписуємо діяльности власти, є впливом сеї людської природи.

З його історичних праць велику вартість має „Історія великої революції", себто історія французької революції кінця 18 віку; вона вважається одною з найліпших праць у сій области.

З його праць, призначених безпосередно до пропаґанди анархізму, згадаємо: „Слова бунтаря", збірка статей про потребу революційної переміни теперішнього ладу; „Здобуттє хліба", збірка статей про будування нового ладу; і пропаґандистичний і науковий інтерес мають його економічні й фільософічні праці, як „Хліборобство, промисл і ремесло", „Історична роль держави", „Фільософія анархізму" і богато инших.

Я назвав Крапоткіна одним з найбільших ідеалістів 19 віку. На таку назву заслужив він не тільки ідеалізмом своїх творів, але також своїм особистим життям.

Уродився він (1841) в російській княжій родині, виховувався при царськім дворі, був улюбленим пажем царя Олександра II. і цариці. Одначе те становище, яке йому давало його походження, не вдоволяло його. Дух його шукав висшої правди. Він покинув царський двір і посвятився науці. Зробив важні відкриття що-до ґеоґрафії Сибірі. Але й наука не вдоволяла його. Що з науки — міркував він — коли вона доступна тільки невеликому числу богатих людий, а тимчасом загал живе в темноті й нужді? Почав студіювати політичні й суспільні відносини, виїхав у сій цили за границю і вернув до Росії (1872) як переконаний анархіст. Почав працювати під назвищем **Бородіна** в російських революційних кружках, аж доки не попав у руки поліції. Виявилося, що революційний аґітатор Бородін є князь Петро Крапоткін. Просидів коло 3 роки в тюрмі, звідки в кінці при помочи родини і знакомих утік за границю. Його побіг з тюрми належить до найцікавійших сторінок історії російської революції.

Осів у Швайцарії і почав працювати в женевській анархістичній ґазеті „Ля Револьте". З Швайцарії його викинуло швайцарське правительство. Тоді перенісся до Франції. Якраз тоді, з початку 1880-их років, у Франції анархісти почали терористичну боротьбу при помочи бомб і т. д. Се вмотало Крапоткіна і процес як пропаґатора анархізму і принесло йому засуд на 7 літ вязниці. Знов кілька років вязничного життя, з якого визволила його амнестія, за яку старалися західно-европейські учені. Викинений з Франції, перенісся Крапоткін до Анґлії, де прожив аж до 1917 р. Віддався головно письменській діяльности, в практичній політиці не брав участи. Як учений мав пошану цілого культурного світа; з найвизначнійшими ученими лучили його знакомство і приязнь.

З вибухом світової війни, вважаючи Німеччину головною основою світової реакції, Крапоткін переніс свої симпатії на держави антанти, за що стягнув на себе закиди тих революційних ґруп, які були проти ведення війни взагалі і думали, що війну треба використати для повалення теперішнього ладу.

Коли в Росії в марті 1917 р. упав царизм, Крапоткін вернув до Росії. В політичнім життю, з огляду на свій вік, не брав участи. Приїхав радше, щоби вмерти на рідній вольній землі. Та тут зустрів ідеаліста найважчий удар. Власть у Росії захопила партія комуністів, на думку якої будувати новий лад треба як-раз навпаки ніж голосив Крапоткін. Не з низу в гору, від громади до висшої орґанізації, — тільки з гори в низ, захопивши державну власть у свої руки і силою накидаючи всім свою волю.

Під сим твердим, терористичним режімом совітської власти прожив Крапоткін останні роки свого життя. В статтях, які доходили за границю, виказував він хиби такого суспільного будівництва. Рівночасно протестував проти інтервенції чужих держав, стоячи на тім, що Росія тим швидше прийде на властиву дорогу, чим менше будуть західні держави загрожувати революції.

В національнім питанню Крапоткін не міг позбутися почувань Росіянина. Сі почування годив з анархізмом так, що хотів, щоб бувша царська Росія від разу перемінилася в „злучені держави" країн і народів, які були в ній поневолені.

Останнім роки життя Крапоткіна були дуже важкі. Він, що весь вік проповідував революцію, діждався того, що революційне правительство вважало його реакціонером, ворогом революції. Дійсність була далеко не така, як той ідеал, якому він віддав ціле життя. До того прийшли матеріяльні недостатки, особливо важкі для старости. В осени 1920 р. однодумці і прихильники Крапоткіна в Европі збирали для нього гроші, кажучи, що совітське правительство ані не дбає про його матеріяльне забезпечення ані не хоче випустити його за границю.

В останніх часах совітське правительство видно заопікувалося ним, бо навіть видавало бюлєтени про стан його здоровля. Очевидно, в віці 80 літ за смерть не важко і Крапоткін не пережив твердої російської зими.

Зійшов з ним у могилу один з останніх великих ідеалістів 19 віку, які голосили людськости ідеал ліпшого життя, опертого не на пануванню, поневоленню, визиску й боротьбі, але на свободі, рівности і братній любови людий і народів.

Особлившим у Крапоткіна було те, що спосіб його писання творив гармонійну цілість з його проповідю ідеалу. Спокійні, ясні, повні віри його слова, без злоби й ненависти, пригадували стиль великих релігійних мислителів світа.

Світова війна і ті потрясення, які вона викликала, витворили стан, який дуже далекий від того ідеалу, навіть там, де побідила революція, яка обіцює здійснення того ідеалу, поки-що панує жорстока боротьба. Одначе все те — се валиться старий світ і родиться нове життя, нові, ліпші справедливійші порядки. Коли ми до них дійдемо, не знати. Та прийде час, коли світ після періоду важких переворотів, у якім ми тепер живемо, засяє сонцем нового ладу, як земля в ясний день після бурі. Тоді людський дух звернеться зі святою пошаною до памяти тих ідеалістів, які посвятили життя голошенню нового ідеалу. Між ними Крапоткін заслужив собі місце, яке збереже його память між найбільшими духами синів Матери-Землі. Се — найвисше, що ми земні можемо осягнути...

Др. Михайло Лозинський.

СКІЛЬКИ ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО НА ВІЙНІ?

Данський ученик Дерінґ обчислив, скільки людий згинуло наслідком світової війни. Зачисляє він тут розуміється не лише тих, що впали на полі бою і вмерли по шпиталях від ран, але й тих, що вмерли з инших воєнних причин, отже через заразливі пошести (тиф, холера), голод, інтернування по таборах, по тюрмах, евакуацію, погроми і тим подібне. Бере він також під увагу й те, що через затягнення до війська міліонів мущин зменшилося число уродин дітий, яке і так в деяких краях зменшалося ще перед війною (у Франції).

На війну покликали всі воюючі держави 57 міліонів мущин (від 18 — 45 літ). Через те за 4 роки війни зменшилося число народин в Европі на 20 міліонів дітий. Всіх убитих на фронті начисляється на 10 міліонів людий а разом з тими, що вмерли з инших воєнних причин, буде около 15 міліонів. Отже число людности зменшилося через війну загалом о 35 міліонів. Найбільше відсотково втратила людий Сербія, бо одну третину всього сербського народу. Населення воюючих держав з початком війни числило понад 400 міліонів, то значить, впала через війну майже 10 часть усіх мешканців тих держав.

Скільки то людий (35 міліонів) упало пусто-дурно ні за цапову душу, бо добра з того нікому. Їх загибіль хто відпокутує? Чи будуть покарані коли ті, що посилали їх на заріз для своїх забаганок?

ПАТРІОТАМ.

(Присвята Українському Ратунковому Комітетови).

Ви служите вірно народу,
Інші не роблять того...
Гірку недолю ви чули
Рідного брата свого.
О, ви для рідного люду
Шкали всі допомоги!
І вам за се дякує щиро
Нарід нещасний убогий.
Але потрібна ще поміч:
Руїни по селах і муки...
О поміч благають ще люде,
До вас простягаючи руки!
Не буде між вами зневіри,
І поміч даєте ви братам, —
Убогі брати іще більше
Колись будуть дякувати вам.
Робота вас тяжка чекає,
Але не цурайтесь свого:
Людей ви о поміч благайте.
Інші не роблять того...

Роман Шкварук.

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ.

(З варшавського дневника „Українська Требуна", ч. 1 з 3. мая, 1921).

На окупованій Україні.

Цими днями прибув до Т. повстанець з далекої Полтавщини.

Більшу частину подорожі він зробив по золізниці, але доводилося також іти пішки й заходити на села.

Населення всюди страшенно обурене прот ибольшевиків і при всякій нагоді бє й шкодить їм.

Немає такого дня, коли-б в тому чи иншому місці України не вибухало повстання і коли-б не переводилась бійка з комуністичними загонами.

Зараз переводиться переважно партизанська боротьба — робляться нальоти на окремі карні загони, на ревкоми, міліцію та на комнезами (комітети незаможніх).

В богатьох селах Полтавщини члени комітету незаможніх раптово зникають.

Через де-який час їх знаходять в Сулі.

Це страшно теророзує большовиків і комісари зявляються на села не инакше, як під охороною озброєних загонів.

Міліція на селах зброї немає.

На вимоги зброї — Полтавський губревком (губерніяльний революційний комітет) відповідає: „У вас все одно заберуть бандіти".

В багатьох селах на Полтавщині (Горошино, Мохнач і др.) і до цього часу немає ні комнезамів, ні якої-б то не було большовицької влади.

Мобілізовані Українці відсилаються на північ.

Комісари з українських комуністів по можливости заміняються Росіянами, яких командірується з Москви.

Так, в Хорольському повіті військовим комісаром був Рубахин, але коли його замінили посланцем з Росії, то він з вартовою сотнею, яка складалася виключно з місцевого елементу, виступив проти большовиків збройно.

Сотня його була роспорошена, але він і після цього робив ще де-кілька нальотів на Хорол, а пізніще влився в один з численних українських повстанських загонів.

Найбільше сильними й популярними відділами на Полтавщині є загони Левченка.

В кінці березня почалось заворушення серед робітників Донецького басейну, а 6-го квітня Бахмут, Луганськ і Славяносербськ були захоплені Махном.

Пятаков—диктатор Донецького басейну, втік до Харкова.

Відтіля на боротьбу з Махном була послана Червона дивізія.

На чолі останьої була поставлена Харківська комісія.

Червона дивізія була Махном оточена й частиною розбита, а частиною обезброєна.

„Чрезвичайка" попала в полон в повному складі й, звичайно, була розстріляна.

На Черниговщині, в день свята Святого Феодосія, большовиками було організовано прилюдне вскриття мощей Святого Феодосія.

Це страшенно обурило населення й викликало багато заворушень.

Щоби заспокоїти населення, київська большовицька влада примушена була закликати з Чернігова де-яких комисарів і призначити туди нових.

Повстання на Дону відбуваються й зараз, але Ростов знов в руках червоних, які переводять там великі арешти й численні розстріли.

На питання — чи правдиві чутки, які зявились в закордонних аґзетах про то, що відділи Махна розбиті, а сам Махно та його штаб захоплені в полон та розстріляні, повстанець відповів:

„Числа до 14-го квітня, я знаю напевно, що Махно не тільки не був розбитий, але, навпаки, занята ним зона поширювалася з одного боку в напрямку на Харків, а з другого — на Катеринослав.

Може повідомлення про невдачі Махна до де-якої міри й правдиві, але я мушу зазначити, що ми вже звикли до повідомлень, в яких не раз большовиками забивались ті повстанські отамани, які живуть і бють їх і понині".

— Ну, а через що, запитали ми, повстанці, коли вони так організовані й так ненавидять большовиків — не знищуть їх і не виженуть з України?

— „Дайте нам певність, що ми не залишимось одні і що нам допоможуть набоями та зброєю і я ґарантую вам, що за два тижні, багато за три, вся Україна буде звільнена від большовиків. Але поки у нас такої певности немає, ми мусимо чекати й вести партизанську боротьбу".

— Чого-ж ви власне чекаєте?

— Ми віримо й орієнтуємося на Головного Отамана Симона Петлюру".

Д. Г.

ВСЯЧИНА.

Як чоловік дихає?

Все, що живе, мусить дихати. Дихання полягає на сьому, що ми із повітря втягаємо в себе особливий животворний ґаз, званий киснем. Знаряддя віддихання се наші легені. Вони знаходяться в нашій грудній кліті, що відділена від черевної ями міцною перегородою. Легені утворені із безлічі малесеньких міхурчинків, які злучуються між собою тонесенькими цівочками, що сходяться в чим раз то грубші цівочки так, що в кінці всі цівочки з обох легенів сходяться в одну велику і довгу цівку, так звану гортанку. Дрібні цівочки, що є розгалуженнями гортанки називаємо озявками. Гортанка є спереду шиї і її можна дуже добре відчути під шкірою як тверду цівку. На початку гортанки, там де вона виходить із рота, бачимо кісточку, мов каблучок, так звану язульку, що творить підставу язика, далі видно сильне згрубіння, що головно у чоловіка дуже сильне і відоме під назвою адамового яблочка. У нутрі сього згрубіння маємо дві пари маленьких пластиночок, званих голосовими струнами. З огляду на се, що гортанка стоїть з самого переду шиї, то глотка, якою ми їмо, стоїть поза нею, отже, щоб пожива, яку ми їмо, не впадала по дорозі до гортанки, то на її початку є особливий мясистий платочок, який щільно закриває глотку тої хвилі коли їжа переходить із устної ями до глотки. Отже, коли ми проковтуємо яку їжу, то наша гортанка щільно замкнена згаданою особливою покришкою так, що ми тоді дихати не можемо. Коли їжа пройде вже до глотки, тоді ся накривочка знову підноситься і ми можемо знову свобідно дихати. Легені не приростають до стін грудної кліті, а начебто висять свобідно у грудній кліті, повішені на гортанці. Внутрішня стіна грудної кліті покрита ніжною оболоночкою, так званою олегенною; ся болона покриває також і цілу поверхню легень.

Дихаємо ми ось як: за допомогою особливих мязів розширюємо грудну кліть а через те й розширюються легені й наповнюються свіжим повітрям, що заходить у всі найменші їх міхурчики. Опісля иншими особливими мясами ми звужуємо грудну кліть, а в наслідок сього мусять звужуватися також і легені, а повітря виходить. Оттак ми вдихуємо. Коли свіже повітря виповнить легені, тоді його кисень входить в нашу кров, яка рівночасно там припливає до легень. Той кисень лучиться із кровю, а натомість із крови виходить особливий ґаз, званий вугляним квасом або двоквасом вугля, що не тільки непотрібний, але й дуже шкодливий для нашого здоровля. Оттак вдихуючи, ми втягаємо в себе животворний кисень, а видихуючи, викидуємо із себе трійливий вугляний квас. На такім окиснюванню й очищуванню крови полягає власне ціла вага нашого дихання.

Як бачимо, легені дуже важне знаряддя нашого тіла, і тому треба дбати, щоб вони були здорові. Перш усего треба дбати про се, щоби наші легені гарно розвинулися. Отож треба берегтися, щоб не стискати грудий тісною одіжжю, не згинати їх при сидженню й при праці, та перебувати як найбільше на вільному повітрі, а не в душній курній хаті або у куряві. Прогуляння в лісі та по горах, плавання та забави на вільному повітрі, впливають також дуже добре на гарний розвій легень. Потім треба дбати, щоб дихати завсіди свіжим і чистим повітрям, бо в такому повітрю багато кисня. Не треба ніколи сидіти в пороху та в димі, а хату, в якій живемо й працюємо, добре провітрювато: літом вікна повинні бути завсіди одчинені, (при тім берегтися, щоб не було надто сильного продуву), холодною порою треба провітрювати хату що години через кілька хвилин. При тім треба берегтися перестуди, нежиту, та особливо запалення олегенної болони та легень, бо по тих хоробах дуже легко дістати сухоти.

Коли з легень сильніще видихуємо повітря, тоді згадані голосові струни тримтять і повстає звук. Через відповідне уставлення язика, зубів і губ повстає із тих звуків мова. Говорення втомлює легені, тому люде, що багато голосно говорять, як учителі, адвокати або проповідники, дістають часто розширення легень, а через те задуху (астму). Але помірний спів, який змушує легені до правильного дихання, зміцнює легені, коли вони здорові.

Що таке маґнетизм?

Деякі залізні руди мають властивість притягувати шматочки заліза і придержувати їх. Як що маґнетний залізняк посипати не заржавілою залізною тирсою, то багато сеї тирси причепиться до його поверхні; маґнетний залізняк їх придержує. Як що такий шматок залізняка має відповідну силу, то ми можемо спостерегти, що він вже з деякого віддалення притягує залізну тирсу. Тіла, які вже по своїй природі мають властивість притягати до себе залізо з деякого віддалення, а також і придержувати його, звемо природними маґнетами.

Причиною маґнетного притягання є маґнетна сила або маґнетизм.

Маґнетний залізняк і його притягаюча сила були відомі вже народам в старовині; таку руду знаходили тоді в Малій Азії. Тепер знаходимо її головним чином в північних частинах земної кулі (в Швеції, Норвеґії, Московщині і північній Америці).

Як що протягнемо кілька разів дротинкою, що вживають для роблення панчох, по тім місці природного маґнету, де найбільше при досвіді причепилося залізної тирси, то дротинка набуде всі прикмети маґнету. Тіла, котрі таким штучним чином одержують маґнетну силу, звуться штучними маґнетами.

Як що візмемо до нашого досвіду замісць сталевої дротинки залізний цвях або шматок мягкого дроту, то сі тіла не стануть маґнетні. Для тривких штучних маґнетів вживають лише стали. Штучним маґнетам надається вигляд штабок, підків або стрілок.

Маґнетне притягання виявляється і тоді, як між маґнетом і немаґнетним залізом положимо картку паперу, скляну шибу, тонку дощечку і т. и. Маґнетна сила ділає і крізь инші тіла.

Маґнетів уживають на фабриках голок і ріжних инших залізничих верстатах; маґнетами витягають у робітників з очей частинки заліза, що туди часто попадають підчас праці. Ті, що шліфують голки, часто мають на обличчі маґнетну маску, зроблену з сталевого дроту, щоб за їх допомогою охоронитися від вдихання залізного пороху.

ВЕЛИКІ „УРЯДОВІ" ОБМАНСТВА В ПОЛЬЩІ.

Свого часу богато писано про „Пузапп", що вславився доставою збіжа з Румунії. „Пузапп" то скорочена назва польського уряду для закупна артикулів першої потреби. Сей уряд мав ратувати бідне голодне населення Польщі від дорожні і лихварських цін. Та вже здавна ходили чутки і було видно, що господарка того уряду не в порядку і виходить Польщі на щкоду. Коли вже всі ґазети почали, кричати, що урядники „Пузаппу" самі таки підбивають ціни на предмети живности та крадуть як круки, польські власти зарядили в тій справі слідство. **І показалось, що господарка „Пузаппу" принесла Польщі міліярдові шкоди.** Досі виказало слідство двайцятькілька випадків, де „Пузапп" шахрував і мантив на користь своїх кишень. Стверджено, що пускав на гандель ріжні предмети, куплені за державні гроші і так заробляв великі суми. **Далі попросту вкрав пять вагонів цукру, що прийшли з Варшави для бідного населення. Продав Жидам, а вони продавали по 250 марок за кільо.** Зиски робив також на доставі мяса для війська, бо кунував мясо по 90 марок; виробляв ковбаси і продавав по 290 марок. Крім того продавав баси із зі псованого мяса. В липні 1920, замісць ратувати та возити перед большевиками військове майно, Пузапп" за великі гроші перевозив приватне добро жидівських фірм. Цілу справу віддано судови і розправа покаже ще не одно з „патріотичної роботи" урядників „Пузаппу".

На домагання державної прокураторії арештовано досі сім панків, що вмішані в ту справу і подороблялись грубих маєтків.

Христя Очеретна.

ПЛАСТОВА ПІСНЯ.

Молода сило, в зелень одіта,
Дубова гилько весною!
Ти мов в корону із самоцвіта
Вінчаєш борців собою.

Безліч вінців тих криє діброва
Для юних полків, чет Пласту,
Всім їм за труди дати готова
Віточку слави сріблясту.

Ось тут напевно між хороводом,
Що клявсь служити Вкраїні,
Є ті, що труснуть колись народом,
І зведуть сили 'розбиті.

Глядіть, як сяють блеском надії,
Завзяті лиця дружини,
Бож в Тобі, Пласте, щастя і мрії,
Нової духом людини!

ПЕРЕПИСЬ НАСЕЛЕННЯ КАНАДИ.

Шеста перепись населення Канади відбудеться 1. червня с. р. У всіх виборчих округах поназначувано вже урядників.

Кождий урядник дістав поучення записувати все в найменьших подробицях. Кожда особа, що не подасть точних інформацій, буде строго карана.

На формулярах буде 35 питань, на котрі кождий горожанин чи не-горожанин мусить відповісти. Найважнійшим питанням для всіх родичів є: рік і місце уродження, мова і релігія всіх членів родини. Хто не відповість того питання докладно, підпадає строгій карі.

На се питання всі Українці повинні звернути особливу увагу щоби знов не записувано їх: Ґелішен, Полак, Австріяк, Русин і т .д. — лише Українець.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших покликів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

HAZLETON, PA.

Заходом Комітету Місцевої Громади відбудеся ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ в неділю, 29. мая 1921 р. в Feeleys Opera House в Hazleton, Pa. 21-22

В концерті возьмуть участ Евг. Василенко, бандурист з Київа, хор з Мікалу під дир. М. Кучера і хор з Гейзелтон під дир. Е. Василенка. Початок о годині 2-ій пополудни.

Місцева Громада.

ELIZABETH, N. J.

Заходом Тов. Запорожська Січ, від. 234 У. Н. Союза, устроюєсь ВЕЛИКИЙ БАЛЬ в суботу, 4. червня 1921 в гали А. Лютвина, під ч. 69 Southpark St., Elizabethport, N. J. Дорогі Родимці, місцеві і позамісцеві! Коли хочете весело забавитися, то просимо прийти на сей величавий баль. Буде пригравати місцева Українська Музика. Комітет приладжує також знаменитий напитки і свіжі перекуски і доложить всіх старань, щоби гостий задоволити. Тож прийдіть всі як один, щоби потім не жалувались. Початок балю точно о годині 6-ій вечер. Вступ для мущин і женщин по 35 цнт.

22-23 КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.

Заходом Т-ва Теребовельська Поміч Т-во „Русько-Український Народний Театр" відограє „ВЕРХОВИНЦІ", драму на три дії зі співами і танцями В. Держирки в неділю, дня 29. мая с. р. в Українськім Народнім Домі, 217-19 E. Sixth St., New York, N. Y. Дірігент хору І. Садко. Режисер В. Карпович. Музика проф. Едельмана. Початок о годині 7-ій вечер. Вступ $1.00, 75 і 50 цнт. 22-23

Шановні і Дорогі Земляки! Хто любить гарну штуку, спів і музику, нехай прийде на се гарне, перший раз гране представлення, а певно не пожалує. За се ручить — КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.

Українське Робітниче Т-во „Поморяни" уряджує дві чудові комедії в суботу, дня 28-го мая 1921 в Українськім Народнім Домі, 217-219 E. 6-та улиця, Ню Йорк. „ВІДЬМИ", комедія в двох актах, і „КУДИ КОБИЛА ТУДИ ЛОША", комедія в одній дії. Вступ 65 цнт. Початок о годині 7.30 вечер. По представленню баль. 23-24

PROVIDENCE, R. I.

Сестрицтво „Любов", від. 177 У. Н. Союза в Providence, R. I. устроює ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ БАЛЬ дня 28-го мая 1920 р., т. е. в суботу пополудни на Bazar Hall, 155 Willard Ave. Початок о годині 5-ій. До участи запрашаєсь місцевих і доокличних громадян. — КОМІТЕТ. 22

NEW YORK, N. Y.

В дуже важній справі прошу Українців з Яворівського повіту (Галичини), щоби в слідуючу неділю, дня 29. мая 1921 р. сейчас по Службі Божій зібралися коло будинку ч. 28 Іст 7-ма улиця, Ню Йорк.

122 В. Яворський.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

БРУКЛИН, Н. Й. Бр. Пресв. Троиці, від. 203, повідомляє своїх членів, що в суботу, 28. мая, точно о годині 8-мій вечером, в гали церковній, ч. 262 Норт 5-та ул., Бруклин, Н. Й., відбудуться піврічні збори, на яких кождий член і урядник є обовязаний явитись під загрозою кари предвидженої в статуті. Довжники мають вирівнати всі свої залеглости. На тих зборах будуть важні справи до полагодження і буде приниматися в члени братства без вступу, а до У. Н. Союза після статута. — Г. Цвекало, предс.; В. Яськевич, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Бр. св. Василія, від. 339, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудеться о 2-гій годині попол. в неділю, 29. мая, в гали Укр. Громади під ч. 610 Савт Американ стр. На порядку дневнім є богато важних справ, котрі мається полагодити. Неявившійся член заплатить кару $1.00, а урядник $2.00. — І. Сорока, предс.; В. Скольський, секр.

М. ЦЕНЕВЕНКО.

ПОВОРОТ.

(Докінчення).

— Тут над ставом ждати-му тебе кождого вечера.

Олені сказали, що хтось до неї прийшов зі села. Вона привикла була до таких відвідин: кілька разів до року приходили до неї товаришки зі села, розпитували що в селі нового. А всетаки Олена наче прочувала щось. Була неспокійна. Вибігла до дверей й перелякана звиталася з Степаном:

— Це ти, Степане?!

— Я, Олено!

Станули проти себе й не могли більше промовити й слова.

Вонаж бачила перед собою свого Степана по сімох літах розлуки. Степан вдивився в Олену, була ще гарнійша, виросла. З кухні роздався голос:

„Олено, хто там?". Вона відповіла лише одно слово: „Степан". Більше й не треба було говорити. Всі знали вже, що Степан це її суджений, бо нераз оповідала про його своїй пані.

Вийшов Степан до кухні. Олена зараз запримітила, що він нездоров, бо розуряз покашлює. Питалася, що з ним. Успокоював її, що нічого, от так трохи перестудився.

Став Олені оповідати про свої наміри. Олена не дуже то була вдоволена з того, бо як йому недужому, тут у чужому місті ставати на службу. Вона прискладала досить гроша, тож може в селі зачали би працювати. Та Степан не міг зважитися. Хотів брати від судженої її тяжко запрацьований гріш. Впевняв її, що найде тут у місті службу, а там купить віз, коня... Тоді вернуть до села. А тепер з чим йому у село вертати?

Пійшов у місто шукати служби. При відходи взяв її за руку й мовив лагідно: „Оленко". Здалося йому, що ціла його доля залежна від цьої руки, яку ось притиснув до серця... Розпращався з Оленою.

Олена все думала про нього. Думала, який всесильний гостинець купити би Степанови, якій його матері; як господарювати-муть, що то говоритимуть у селі сусіди...

Та ось уже цілий тиждень не показується Степан. Зажурилася Олена. Аж тут одного дня задзвонив двійнок. Це певно Степан — думала врадувана Олена. Вибігла мерщій до головних дверий. Та не був це Степан, лише якийсь незнакомий. Хотів з нею говорити. І розповів їй, що Степан занедужав; просить, щоби Олена відвідала його.

Степан лежав у нужденній кімнатці в сутеринах. Вікна повибивані, на тапчані трохи соломи. Лежав наче непритомний. А коли намагався підвестися, застогнав з болю. Кашлем розуряз. Був дуже блідий.

Олена побігла мерщій до аптики, купила якісь ліки. Розпалила під кухнею, розігріла теплу й поклала йому до ліжка. Зварила буліону. Вечером що дня розпрашалася зі Степаном. Дома стала Олені докоряти її господиня, чому не приклика до його лікаря. Чи лікар ціну думка: Чому дійсно не прикликала вона лікаря?

На другий день прийшла до Степана. Сказала йому, що хоче прикликати лікаря. Степан злостився: Він не потребує лікаря; нема нічого небезпечного, пощо видавати гроші. Та Олена не слухала. Лікар ствердив запалення легких з перестуди. Недуга була ще й цим небезпечна, що злучена була з раною в грудях, яку мав із зранення кулею.

З дня на день гіршало Степанови. Олена все приводила лікаря в надії, що чейже виратує її дорогого Степана. Заправцьовані тяжко гроші меншали... Та Олена не признавалася, говорила Степанови, що це її господарі посилають лікаря.

Лікар заявив Олені, що тут Степан не подужає. Мусить іти або до шпиталя, або ще ліпше на село на сільський воздух.

Тяжко приходилося Олені сказати це Степанови та годі було довше скривати правду. Степанови тяжко було згодитися на це, бо жаль йому було старої матері. Це вбе її, коли побачить, що зробилося з її одинака. Олена не переставала просити. Оповідала йому про їх щасливі дітячі літа в рідному селі, про поля, про леваду, ставок.

Вкінці згодився Степан.

Їхали зелізницею. Але до села мали ще пішки гарний шмат дороги.

Та ось трафилася їм фіра таки з села. Господар радо взяв обоїх на віз. Ідуть полевою дорогою. На дворі так гарно, холодочок, заходяче сонце озолотило широкі лани пшениці. Хвилює у легенькім вітрі наче море... І в Олени і в Степана будиться думка: А коли то вони працювати-муть на власній нивці. Та Степан усе більше слабне. Його морозить, хоч це теплий серпневий вечір. Він наче засипляє.

— Оленко, чи ти одружишся, як я тепер умру? — питається Степан.

— Що це тобі, Степане?! — питається перелякана Олена. — Ти жартуєш!

— Ні, Олено, я чую, що вмираю. Коли умру, а ти вийдеш за мужа, не забувай моєї старенької матері.

Не промовив уже ні слова. Замкнув очі й заснув лагідно...

Коли доїздили до ставка, побачила Олена на горбочку стару матір Степана. Вона впялила зір у надїзджаючий віз.

Всі люде зі села збіглися біля хати старої матери. Олена плаче. Старенька питається, що з Степаном.

Годі було скривати дальше перед матірю страшну правду. Мати не плакала, слухала тільки... Нараз скрикнула з якимсь жалем і голосним сміхом заразом:

— Ні! Це неправда! Неправду говорите! Мій Степанко не вмер! Він там у місті, заробить гроші і верне до мене з возом і кіньми...

І від цього дня виходить щовечера мати кождого вечера й сидить на горбочку над ставком, вижидає свого Степана...

— o —